

Idegenforgalom

Turizmusfejlesztés az Európai Unió által, az önkormányzatoknak nyújtott vissza nem térítendő támogatásból

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló hatályos törvény¹ az önkormányzatok feladat- és hatáskörei között a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi feladatok között sorolja fel a helyi adóval, gazdaságszervezéssel és a turizmussal kapcsolatos tevékenységeket.

A turizmus fejlesztése nemcsak helyi, hanem nemzeti szinten is kiemelt érdek hazánkban, tekintettel a turisztikai szektor bruttó hazai termékhez (GDP) nyújtott magas hozzájárulási arányára. A KSH által publikált 2013. évi turisztikai szatellit számla adatai szerint 2013-ban a turizmusra jellemző ágazatok nemzetgazdasági bruttó kibocsátáson belüli aránya 5,6, a multiplikátor termelési hatásokat is figyelembe véve 9,0% volt. Az ágazatok hozzáadott értékének aránya a nemzetgazdaság összesenből 6,1% volt, ez a multiplikátorhatással együtt 9,8%-ot jelent. A turizmus részesedése 2008 óta közel állandó, azaz a turizmus teljesítménye a gazdaság teljesítményével együtt változik.

Filep, Földesi és Csik (2010) úgy gondolják, hogy a kormányzás minden szintje – legyen az helyi, regionális, nemzeti vagy európai – felelős a településfejlesztési stratégiák települések közötti összehangolásáért, a regionális szintű politikák koordinálásáért, hozzájárulva a különböző települések és közösségek fenntartható jellegéhez.

Az EU regionális és helyi képviselőinek közgyűlése, a Régiók Bizottsága 2011-ben fogadta el az európai turizmus új szakpolitikai keretét², mely többek között megállapítja, hogy a területi önkormányzatok kulcsszerepet játszanak a turisztikai célpontok fenntartható kezelésében. A

dokumentum négy cselekvési tengelyt azonosít, ezek 1) Az idegenforgalmi ágazat versenyképességének növelése Európában; 2) Egy fenntartható, felelős és minőségi idegenforgalom kialakításának elősegítése; 3) Európa arculatának javítása és ismertségének növelése, valamint 4) Az uniós politikai és pénzügyi eszközök lehető leghatékonyabb kihasználása.

A turizmusfejlesztési stratégiák és elképzelések gyakorlati megvalósításához elengedhetetlen a különböző finanszírozási források kombinációja és összehangolása, melyek egyike a vissza nem térítendő jellegű támogatások.

Az előző, 2007-2013 programozási időszakban a turizmusfejlesztésre a Regionális Operatív Program (ROP) felhívásai álltak rendelkezésre, fejlesztések 3 fő területen történtek, az attrakciófejlesztés volt a legnagyobb súlyú a keretek elosztása, a pályázatok aránya, a megítélt és a kifizetett összegek tekintetében (kb. 70-75%), ezt követte a szálláshely-fejlesztés, és a legcsekélyebb súlya a turisztikai desztináció-menedzsment (TDM) szervezetek fejlesztésének volt (5% alatt). Területileg komplex turisztikai fejlesztések – bár egyes helyeken célként megjelent – nem voltak jellemzőek, a turizmus fejlesztése inkább szétdarabolt lett³.

A területi elvek érvényesítése mellett a hazai turizmusnak a nemzetközi mezőnyben is helyt kell állnia, amihez központi helyeken markáns attrakciókra van szükség.

Célok és kiinduló megfontolások

Áttekintő tanulmányunkban a hazai önkormányzatok (és kapcsolódó önkormányzati vállalkozások) számára is elérhető hazai és közvetlen brüsszeli forrásokat tárjuk fel és vizsgáljuk meg. Azokat a leggyakoribb és legtipikusabb vissza nem térítendő lehetőségeket mutatjuk be, amelyek tágabb összefüggésben,

közvetlen és közvetett módon turisztikai vagy turisztikához kapcsolódó fejlesztéseket támogatják. Hazai kifizetésű konstrukciók alatt értjük a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programot (GINOP), a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Programot (VEKOP), a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programot (TOP) és a Vidékfejlesztési Programot (VP). Közvetlen brüsszeli jelzővel illetjük a LIFE Program, a HORIZONT 2020, a COSME és a Creative Europe Program felhívásait. Egyéb, transznacionális turisztikai

támogatásokat is tartalmazó felhívások között a Nemzetközi Visegrad Alap (IVF), a nagyobb volumenűek közül pedig a Duna Transznacionális Program (DTP) és az Interreg Central Europe releváns konstrukcióit mutatjuk be röviden.

Említést teszünk továbbá a határon átnyúló együttműködési programok kiírásairól, amelyek elsősorban a határ menti önkormányzatok számára biztosítanak forrást a turisztikai fejlesztésekhez.

A bemutatott források főbb jellemzőit az alábbi táblázatban foglaljuk össze:

1. számú táblázat: A turizmust érintő programok és pályázatok összefoglalása

Turizmust érintő program / pályázat megnevezése	A pályázó szervezet jellege*			Támogatási intenzitás (%)	Átlagos projekt-méret
	önkormányzat	KKV (benne: önkormányzati tulajdonú is)	egyéb (pl. NGO, köz-testület)		
Hazai kifizetésű konstrukciók					
GINOP turisztikai felhívásai	X	X	X	25-100	50 – 3 500 M Ft
TOP turisztikai felhívásai	X	X	X	100	10 – 1 500 M Ft
VEKOP turisztikai felhívásai	X	X	X	50-100	400 – 2 000 M Ft
Határon átnyúló programok					
HURO, HUSRB, HUHR, HUSLO, HUAT, HUSK és HUSKROUKR	X	X	X	90-98	200,000 – 3 M euró
Közvetlen brüsszeli pályázatok					
LIFE felhívásai	X	X	X	60	500,000 – 1,5 M euró
HORIZONT 2020	X	X	X	70-100	500,000 – 2 M euró
COSME	X	X	X	75 (max. 250 ezer euró)	0,9 – 1,5 M euró
Creative Europe	X	X	X	50-80	400,000 – 2 M euró
Egyéb transznacionális konstrukciók					
Nemzetközi Vise-grád Alap (IVF)	X	X	X	70-100	20,000 – 40,000 euró
Duna Transznacionális Program (DTP)	X	X	X	85	100,000 – 300,000 euró
Interreg Central Europe	X	X	X	80	1,5 – 2,5 M euró

* a pályázó szervezetre vonatkozó előírások (pl. iparág, működés, tapasztalat) pályázatonként elterhetnek

Forrás: saját szerkesztés

Hazai kifizetésű konstrukciók

1. Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)

A GINOP a hazai gazdaság hosszú távú fenntartható növekedésének biztosítása érdekében kiemelt célként jelöli meg a vállalkozások növekedési potenciáljának javítását, gazdasági teljesítményének erősítését. Bár a GINOP első sorban a kis- és középvállalkozói (KKV) szektort támogatja, a fenti GINOP pályázatokon ugyanakkor az önkormányzatok konzorciumi partnereként indulhatnak. Kivételt képez a Gyógyhelyek komplex turisztikai fejlesztése, ahol konzorcium vezetőként is nyújthatnak be pályázatot az önkormányzatok, abban az esetben, ha az ÁNTSZ Országos Tisztiorvosi Hivatala nyilvántartásába vett gyógyhelyről van szó.

A 2. számú táblázat részletezi a GINOP 7. „Turizmus” prioritási tengelyen meghirdetett azon konstrukciókat, melyeken az önkormányzatoknak lehetősége van fejlesztési forrásokra pályázni. A pályázható területek a következők:

- Nemzeti Kastély- és Várprogram turisztikai célú fejlesztéseinek támogatása
- Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése
- Világörökségi helyszínek fejlesztése
- Turisztikailag frekvenciált térségek integrált termék- és szolgáltatás fejlesztése

A GINOP esetében a támogatási intenzitás a támogatható tevékenységtől függ, így elég széles skálán mozog. Bizonyos pályázatoknál akár 100%-os is lehet, az alsó határ pedig 25%. A pályázatok nagysága szintén változó, a kisebb, 50 millió Ft-os fejlesztésektől a 3 500 millió Ft értékű fejlesztésekig változhat, a felhívás típusától függően.

2. Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)

A TOP két prioritása érintett a turisztikai fejlesztések kapcsán: az 1. prioritási tengely „Térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatás elősegítésére”, valamint a 6. prioritási tengely „Fenntartható városfejlesztés a megyei jogú városokban” (lásd az alábbi, 3. számú táblázatot).

A TOP esetében a támogatási intenzitás 100%, ugyanakkor a pályázat méret változó, az 50 M Ft értékű kisebb pályázatokról az 1 500 Mrd Ft összegű pályázatokig.

3. Versenyképes Közép Magyarország Operatív Program (VEKOP)

A VEKOP átfogó célja, hogy biztosítsa a Közép-Magyarországi régió fejlődését, gazdasági versenyképességének további növekedését, valamint a régió belüli fejlettségbeli különbségek csökkentését. A VEKOP három prioritási tengelyre kapcsolódik a turizmus fejlesztéséhez:

1. prioritás Vállalkozások versenyképességének javítása
4. prioritás Turisztikai és természetvédelmi fejlesztések
9. prioritás Közigazgatási és közszolgáltatási fejlesztések

A prioritási tengelyek közül az önkormányzatok részére támogatás a 4. prioritási tengelyen nyújtható, ezeket az alábbi, 4. számú táblázat foglalja össze:

A támogatási intenzitás 100% is lehet, a projekt méret 100 millió Ft és 2 milliárd Ft közötti lehet az érintett meghirdetett konstrukció esetében.

4. Vidékfejlesztési Operatív Program (VP)

A turizmusfejlesztésben a VP6-19.2.1-16 LEADER – Helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása című, 1,92 Md Ft-os összerettel tervezett konstrukció érintett még, azonban a pályázat már korábban lezárult.

A VP-ben jelenleg nincs önkormányzatokat érintő felhívás, a VP-6.4.1-16 Nem mezőgazdasági tevékenységek beindítására és fejlesztésére irányuló beruházások támogatása keretében támogatják a falusi turizmust és vendéglátást, azonban önkormányzatok nem nyújthatnak be támogatási kérelmet.

Határon átnyúló együttműködési programok

Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program

A program keretén belül „2. A környezet védelme és megőrzése, valamint az erőforrás-hatékonyság előmozdítása” prioritási tengelyen belül támogatható a helyi környezeti és kulturális sajátosságokhoz kapcsolódó kisléptékű, minőségi turizmus fejlesztése, továbbá a környezetbarát idegenforgalmi termékek, ajánlatok közös kifejlesztése, valamint az ökoturizmus határon átnyúló infrastruktúrájának kialakítása. A fenntartható közlekedés (3. prioritás) keretén belül kerékpárutak kialakítása is elképzelhető.

2. számú táblázat: Önkormányzatok pályázati lehetőségei a GINOP 7. prioritási tengelyén belül

Konstrukció kód	Konstrukció címe	Keret (Mrd Ft)*	Meg-hirdetés / benyújtás dátuma	Támogatási intenzitás, projekt-méret	A felhívás célja
GINOP-7.1.1-15	Nemzeti Kastély- és Várprogram turisztikai célú fejlesztéseinek támogatása	39,6	2015. augusztus 27./ 2015. szeptem-ber 28-tól 2017. augusztus 31-ig	Támogatási intenzitás: 50-100% Projekt-méret: 50 – 3 000 M Ft	Kizárólag konzorciumi partnerként nyújthat be pályázatot önkormányzat. A tartós állami tulajdonban levő műemlékek közül a kastélyok, várak megőrzése és turisztikai hasznosítása két egyformán hangsúlyos terület. A fejlesztés fő irányait a Nemzeti Kastélyprogramról szóló 1663/2014. (XI. 20.) és a Nemzeti Várprogramról szóló 1483/2015. (VII. 21.) Korm. határozatok jelölik ki.
GINOP-7.1.2-15	Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése	15,6	2015. december 18./ 2016. február 8-tól 2018. február 8-ig	Támogatási intenzitás: 50-100% Projekt-méret: 200 – 2 000 M Ft	Kizárólag konzorciumi partnerként nyújthat be pályázatot önkormányzat. A felhívás öt járásmód fejlesztését öleli fel (gyalogos, kerékpáros (pl. EuroVelo), lovas, vitorlás, kenus), hozzájárulva Magyarországon az országos hálózatok kiépítésével az aktív és ökoturizmus kínálatának bővítéséhez.
GINOP-7.1.6-16	Világörökségi helyszínek fejlesztése	11,5	2016. október 10./ 2016. december 15-től 2018. december 14-ig	Támogatási intenzitás: 25-100 % Projekt-méret: 400 M – 3 500 M Ft	Kizárólag konzorciumi partnerként nyújthat be pályázatot önkormányzat. Cél: a világörökségi helyszíneken található kiemelkedő egyetemes értékek megőrzése, védelme, bemutatása azok látogathatóvá tételével, illetve a turisztikai funkció kialakításával valósuljon meg és hosszú távon gazdaságilag fenntarthatóan működjön.
GINOP-7.1.19-17	Turisztikailag frekvenciált térségek integrált termék- és szolgáltatás fejlesztése	21,4	2017. március 20./ 2017. május 2-től 2018. november 15-ig	Támogatási intenzitás: 25-100% Projekt-méret: 200 – 5 000 M Ft	Konzorcium vezetőként vagy konzorciumi partnerként nyújthatnak be támogatási kérelmet önkormányzatok. Cél: A cél a turisztikailag frekvenciált térségek fejlesztése, melynek révén megvalósulnak a hiánypótló térségi működést lehetővé tevő beruházások, ugyanakkor kiszűrhetők a párhuzamos fejlesztési elképzelések. A kiemelt turisztikai fejlesztési térségek lehatárolásáról és fejlesztési stratégiájáról a Kormány egyedi határozatban dönt. Ezek a frekvenciált térségek jelentős mértékben hozzájárulnak a turizmus, mint nemzetgazdasági szektor teljesítményéhez.

* a 2016. december 1-jén hatályos Éves Fejlesztési Keret (ÉFK) adatai alapján

Forrás: saját szerkesztés, <https://www.palyazat.gov.hu/> honlapon elérhető adatok és információk alapján

3. számú táblázat: önkormányzatok pályázati lehetőségei a TOP 1. és 6. prioritási tengelyen belül

Konstrukció kód	Konstrukció címe	Keret (Mrd Ft)*	Meg-hirdetés / benyújtás dátuma	Támoga-tási intenzitás, projekt-méret	A felhívás célja
TOP-1.2.1-16	Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés	20,409	2017. február 21/2017 május – 2017 szeptember (a felhívás területi egységre vonatkozó területspecifikus mellékletében található)	Támogatási intenzitás: 100 % Projekt-méret: 50-1 000 M Ft	A felhívás célja a turizmusfejlesztés megvalósítása az egyes megyékben. A felhívásra támogatási kérelmet nyújthatnak be többek között helyi önkormányzatok, konzorciumi formában is.
TOP-6.1.4-16	Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés	20,619	2016. december 8./2017. február 1-től 2018. október 19-ig (a terület-specifikus mellékletől függően)	Támogatási intenzitás: 100 % Projekt-méret: 10-1 500 M Ft (a terület-specifikus mellékletől függően)	A felhívásra önállóan és konzorciumvezetőként kizárólag a megyei jogú városok önkormányzatai és azok többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok nyújthatnak be támogatási kérelmet. Konzorciumi partnerek lehetnek helyi önkormányzatok, önkormányzati társulások által létrehozott, többségi tulajdonú gazdasági társaságok, helyi önkormányzatok társulásai, egyházi jogi személyek, civil szervezetek, valamint jogszabály alapján meghatározott kizárólagos építetők.

*a 2016. december 1-jén hatályos Éves Fejlesztési Keret (ÉFK) adatai alapján

Forrás: saját szerkesztés, <https://www.palyazat.gov.hu/> honlapon elérhető adatok és információk alapján

4. számú táblázat: önkormányzatok pályázati lehetőségei a VEKOP4. prioritási tengelyen belül

Konstrukció kód	Konstrukció címe	Keret (Mrd Ft)*	Meg-hirdetés / benyújtás dátuma	Támoga-tási intenzitás, projekt-méret	A felhívás célja
VEKOP-4.1.1-15	Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése	6,17	2016. március 11./2016. május 11-től 2017. március 31-ig	Támogatási intenzitás: 50-100% Projekt-méret: 200 – 2 000 M Ft	Önállóan nem, kizárólag konzorciumi partnerként nyújthatnak be támogatási kérelmet helyi önkormányzatok. Cél a GINOP keretében a fejletlenebb régiókban megvalósuló turisztikai hálózatok KMR területén történő fejlesztése az országos lefedettség érdekében. A Felhívás négy járásmód fejlesztését öleli fel (gyalogos, kerékpáros, lovas, kenus), hozzájárulva Magyar-országon az országos hálózatok kiépítésével az aktív és ökoturizmus kínálatának bővítéséhez.
VEKOP-4.1.2-16	Tematikus hálózatok fejlesztése	1	2017. március 16./2017. június 8-tól 2018. december 10-ig	Támogatási intenzitás: 100% Projekt-méret: 100 – 1 000 M Ft	Támogatási kérelmet nyújthatnak be a római limes közép-magyarországi helyszínei, többek között helyi önkormányzatok is. Benyújtására kizárólag konzorciumi formában van lehetőség. A turizmusszakmai szempontok érvényesítése érdekében konzorciumi partnerként szükséges bevonnai a Magyar Turisztikai Ügynökség Zrt-t.

* a 2016. december 1-jén hatályos Éves Fejlesztési Keret (ÉFK) adatai alapján

Forrás: saját szerkesztés, <https://www.palyazat.gov.hu/> honlapon elérhető adatok és információk alapján

Jelenleg a határon átnyúló mobilitás javítása felhívás nyitott 2017. november 3-ig, ezen belül a határon átnyúló közlekedési szolgáltatások javítása (specifikus cél 2.2.1) és a határon átnyúló logisztikai szolgáltatások javítása (specifikus cél 2.2.2) kapcsolódnak közvetlen vagy közvetett módon a turizmushoz.

Románia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program

A program keretén belül a „*Környezetvédelem, a természeti és kulturális örökség megőrzése és fejlesztése*” prioritási tengelyen belül támogatható a **természeti és kulturális, történelmi értékek, valamint építmények rehabilitációja, versenyképes tematikus utak kialakítása, mint turisztikával kapcsolatos tevékenységek.**

A 2017. április 24-i határidőig rendelkezésre álló első nyílt pályázati felhívás keretein belül turisztikai pályázatok beadására még nincs lehetőség.

Magyarország-Szerbia IPA Határon Átnyúló Együttműködési Program

Turisztikai és örökségvédelmi fejlesztések a „3. *Turizmus és kulturális örökség ösztönzése*” prioritáson belül támogathatóak, ilyenek lehetnek pl. közös turisztikai és marketing stratégia és intézkedési terv kidolgozása, a szereplők hálózatépítésének, kapacitásnövelésének kezdeményezése, kulturális együttműködések.

A program keretén belül jelenleg nincs nyitott pályázati felhívás.

Magyarország-Horvátország Határon Átnyúló Együttműködési Program

Turisztikai fejlesztések a „2. *A környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása*” prioritás keretén belül pályázhatóak, történelmi értékek, építmények rehabilitációja, versenyképes tematikus utak formájában.

A program keretén belül jelenleg nincs nyitott pályázati felhívás.

Szlovénia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program

Turisztikai fejlesztések az „1. *A természeti és kulturális örökség megőrzése és fejlesztése*” területéhez tartoznak, főleg turisztikai ajánlatok diverzifikációja, komplex turisztikai termékfejlesztéshez kapcsolódva a természeti és kulturális potenciál megőrzése, desztináció management

szervezetek közötti együttműködés, IKT alapú kommunikáció és promóció fejlesztés a turizmushoz kapcsolódóan témájú pályázatok formájában. A program első két pályázati köre már lezajlott, a harmadik kör benyújtási határideje 2017. április 11-én jár le.

Ausztria-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program

Turisztikai fejlesztések a „2. *A környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása*” prioritáson belül képzeltetők el, közös turisztikai és marketing stratégia és intézkedési terv kidolgozása, a szereplők hálózatépítésének, kapacitásnövelésének kezdeményezése, kulturális együttműködések formájában.

A program keretén belül jelenleg nincs nyitott pályázati felhívás.

Magyarország – Szlovákia – Románia - Ukrajna ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program

Turisztikai fejlesztések az „1. *A helyi kultúra népszerűsítése és a történelmi örökségek megőrzése*” prioritáson belül tervezettek és támogathatóak, erre még nem jelent meg felhívás. Az első pályázati felhívás keretében főleg nagy infrastrukturális beruházásokat támogató egyéb területek közül a turizmussal a *7.1 A mobilitás javítása a közlekedési infrastruktúra fejlesztésével című prioritás hozható összefüggésbe, ennek beadási határideje 2017. november 15.*

Közvetlen brüsszeli források és egyéb, turisztikát is támogató transznacionális konstrukciók

LIFE

A LIFE az Európai Unió környezetvédelmi és éghajlat-politikáját támogató programja, ebből jelenleg a 2014-2017 közötti akcióterv van érvényben. A LIFE programot két alprogram alkotja: a környezetvédelmi alprogram és az éghajlat-politikai alprogram.

A környezetvédelmi alprogram három kiemelt területet ölel fel:

- környezetvédelem és erőforrás-hatékonyság
- természetvédelem és biodiverzitás
- környezetvédelmi irányítás és tájékoztatás

Az éghajlat-politikai alprogram három kiemelt területet tartalmaz:

- az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás

– éghajlat-politikai irányítás és tájékoztatás

A fenti témák nem közvetlenül kapcsolódnak a turizmushoz, a felhívások ugyanakkor nem zárják ki a turisztikai kapcsolódást. Ezek főleg az ún. hagyományos projektek (traditional projects) között legjobb gyakorlatokat átadó (*best practice*), bemutató (*demonstration*), kísérleti (*pilot*) vagy információs, tudatosító és disszeminációs (*information, awareness and dissemination*) jellegűek lehetnek. A legjobb gyakorlatok megfelelő, költséghatékony és legújabb technikákat, módszertanokat és megközelítéseket tartalmazhatnak. A bemutató jellegű projektek olyan új vagy eddig ismeretlen földrajzi, ökológiai, társadalmi-gazdasági művetet, metodikát vagy szemléletmódot tesztelnek, ültetnek át a gyakorlatba, értékelnek vagy tesznek közzé, amelyek más területeken is alkalmazhatóak. A kísérleti projektek közül olyan környezetvédelemmel vagy klímapolitikával kapcsolatos pályázatok támogathatók, amelyek korábban nem léteztek vagy a jelenleginél kedvezőbb és szélesebb körben bevezethető megoldásokat mutatnak be. Az információs, tudatosító és disszeminációs projektek a fenti területekhez kapcsolódó kommunikációs, tájékoztatói és terjesztési tevékenységeket támogatnak.

HORIZONT 2020

A Horizont 2020 az EU kutatás-fejlesztési és innovációs politikáját 2014-2020 között meghatározó program. A program szerkezete 3 pillérré épül, ezek:

- Kiváló tudomány
- Ipari vezető szerep és
- Társadalmi kihívások

Az II. Ipari vezető szerep pillér keretén belül a „*Vezető szerep az alap- és ipari technológiák területén*” (LEIT, Leadership in Enabling and Industrial Technologies) című alprogram, a III. Társadalmi kihívások közül pedig az „*Európa a változó világban - inkluzív, innovatív és reflektív társadalmak*” terület értékelhető turisztikai szempontból.

A LEIT keretén belül az információs és kommunikációs technológiák (IKT) témájában lehet pl. a kulturális és kreatív ágazat számára termékeket, eszközöket, alkalmazásokat és szolgáltatásokat fejleszteni, ilyenek lehetnek 3D alkalmazások, a kiterjesztett valóság eszközei, speciális felhasználói felületek, vizualizációs szá-

mítógépes megoldások. Ilyen innovációs akciókra (*Innovation actions*) konzorciumban minimum 3 független jogalany nyújthat be támogatást. Koordinációs és támogató akciók (*Coordination & support actions*) formájában egy intézmény pályázhat olyan nem kutatási jellegű tevékenységekre, amelyek a szabványosítást, terjesztést, figyelemfelkeltést és kommunikációt, hálózatosodást segítő koordinációs és támogató szolgáltatásokat, a közös gondolkodást, tervezést elősegítő gyakorlatokat és tanulmányok elkészítését tartalmazzák.

A társadalmi kihívások között a 6. kihívás (Európa a változó világban - inkluzív, innovatív és reflektív társadalmak) célja Európa jobb megértésének elősegítése, valamint a befogadó, innovatív és reflektív európai társadalmak kialakulásának előmozdítása, tekintettel a korábban nem tapasztalt változásokra, és a növekvő globális egymásrautaltságra. Az itt található, főként társadalomtudományi témájú felhívások is azon tevékenységekhez tartoznak, amelyek az ipari vezető szerep erősítéséhez, és az egyes társadalmi kihívások megoldásához szükségesek. A *III. Reflektív társadalmak* pályázat keretén belül olyan projekteket várnak, melynek célja Európa szellemi alapjainak, történelmének és a számos európai és Európán kívüli hatásnak a megértése, amiből mai életünkre vonatkozóan is meríthetünk. Európát a különböző népek, hagyományok, a regionális és nemzeti identitások változatossága, valamint az eltérő szintű gazdasági fejlődés jellemzi.

A turizmus ebben a konstrukcióban a kulturális örökséggel együtt értelmezhető. A kulturális örökség (a levéltári, múzeumi, képtári és más közintézmények gyűjteményeitől kezdve a történelmi örökséig) modern formában, új technológiák segítségével való hozzáférhetősége és megőrzése szükséges az európai kultúrák között jelenleg élő kapcsolatok életképességéhez, és hozzájárul a fenntartható gazdasági növekedéshez.

COSME – Program a vállalkozások versenyképességéért és a kis- és középvállalkozásokért

A COSME az EU kis- és középvállalkozások (KKV-k) versenyképességét segítő programja, amely alapvetően négy területen kínál támogatási lehetőségeket, ezek:

- a KKV-k forráshoz jutásának javítása tőke- és

hitelfinanszírozás formájában;

- a piacra jutás elősegítése, különösen az Unión belül, de globálisan is;
- a – többek között a turisztikai ágazatban működő – uniós vállalkozások, különösen a kkv-k versenyképességéhez és fenntarthatóságához szükséges keretfeltételek javítása;
- a vállalkozói készség előmozdítása és a vállalkozói kultúra népszerűsítése.

A COSME programon belül a turizmus külön hangsúlyt kap, az Európai Bizottság COM (2010) 352 számú, 2010. júniusi turisztikai akcióterv (*Tourism Action Plan*) célkitűzéseire és a COSME program éves munkaprogramjához igazodva. A turizmus területén pályázható témák lehetnek többek között:

- fenntartható transznacionális tematikus turisztikai termékek fejlesztése, létrehozása (pl. kulturális és ipari örökséghez, kerékpárutakhoz, ökoturizmushoz kapcsolódóan),
- a turizmus és a kreatív iparágak (pl. minőségi, luxuscikkek) kölcsönös előnyeinek kihasználása,
- a szezonális ingadozás kiegyenlítése,
- termékfejlesztés speciális célcsoportok részére (pl. szeniorok, fiatalok),
- az idegenforgalmi kínálat diverzifikációjának elősegítése: sokszínű európai örökség, azaz a kulturális örökség (benne a kulturális útvonalak), a kortárs kulturális alkotások, a természetvédelmi területek, a wellness- és az egészségügyi turizmus (ideértve a termálfürdőket is), az oktatási turizmus, a borászati és a gasztronómiai turizmus, a történelmi, a sport- és a vallási turizmus, az agroturizmus, a falusi turizmus, valamint a tengeri és a tenger alatti kulturális örökség, illetve egy régió ipari örökségére vagy gazdasági szerkezetére alapuló turizmus,
- az innováció fejlesztése az idegenforgalmi ágazatban: főleg IKT eszközök és szolgáltatások beépülése a kkv-k által folytatott turisztikai tevékenységekbe

Európa, mint fenntartható és minőségi úti célokat kínáló régió arculatának ápolása és ismertségének növelése

Creative Europe Program

A Creative Europe program az európai filmipar, valamint a kulturális és kreatív ágazatok támogatására létrehozott új uniós kezdeményezés,

amely végső soron a munkahelyteremtést és a növekedést szolgálja.

A program két alprogramot tartalmaz: a Kultúra alprogram (*Culture Sub-programme*) az előadó- és vizuális művészeteknek, a kulturális örökség megőrzésének és más hasonló területeknek ad támogatást, a MEDIA alprogram pedig a moziknak és az audiovizuális ágazatnak nyújt finanszírozást. A program felhívásai közül turisztikai fejlesztési szempontból a Kultúra alprogram két konstrukcióját emeljük ki, ezek az európai együttműködési projektek (*European cooperation projects*) és az európai hálózatok támogatására (*European Networks*) irányulnak.

Az európai együttműködési projektek olyan EU-n belüli és azon kívüli transznacionális tevékenységeket támogatnak, amelyek kulturális, művészeti vagy egyéb kreatív jellegű kifejezéssel kapcsolatosak és termékek és/vagy szolgáltatások fejlesztésére, létrehozására, előállítására, terítésére vagy megővására irányulnak. Ilyenek lehetnek például a készségek, kompetenciák vagy know-how fejlesztése, digitális technológiák honosítása, új üzleti és menedzsment modellek tesztelése vagy nemzetközi kulturális események (idegenforgalmi rendezvények, kiállítások, tapasztalatcsere, fesztiválok, valamint Európa kulturális és kreatív tevékenységének bemutatására irányuló tevékenységek) szervezése. Az együttműködési projektek kisléptékűek (3 partnerrel 3 különböző országból, maximálisan 60% támogatás mellett) vagy nagyméretűek (6 partnerrel 6 különböző országból, legfeljebb 50% támogatás mellett) egyaránt lehetnek.

Az európai hálózatok (azaz szervezetek strukturált és szervezett csoportjai) támogatásának célja a kulturális és kreatív ágazat kapacitásainak erősítése a transznacionális és nemzetközi működés, a változásokhoz való alkalmazkodás és az innováció erősítése érdekében. A hálózatok már több éve kell, hogy működjenek, 10 országból származó legalább 15 partnerszervezet együttműködését támogatják, maximálisan 250 ezer euró támogatással.

Nemzetközi Visegrád Alap (International Visegrad Fund)

A Nemzetközi Visegrád Alap „*Visegrad Grants*” (korábban: standard felhívás) és a „*Strategic Grants*” (felhívás stratégiai projektekre) pályázati ablakának külön témáját képezi

a turizmus a regionális fejlesztés és vállalkozásfejlesztés mellett (7. *Regional development, entrepreneurship and tourism*). A felhívás célja a turizmushoz kapcsolódóan a V4 országokon belüli és bejövő turizmus fejlesztése, az idegenforgalmi kínálat diverzifikációja (turisztikai termékek és szolgáltatások körének és minőségének emelése), a turisztikai szereplők és érintettek (*stakeholderek*) kompetenciáinak fejlesztése, valamint az ikervárosi kapcsolatok előmozdítása közös projekten keresztül.

Duna Transznacionális Program (DTP)

A DTP négy programprioritása közül turisztikai szempontból a környezeti és kulturális szempontból felelős Duna-régió ablak (*Environment and Culture Responsible Danube Region*) keretén belül a természeti és kulturális örökség és források fenntartható fejlődése (*sustainable use of natural and cultural heritage and resources*) felhívás és téma területén említhetőek turisztikához kapcsolódó pályázatok (pl. vidéki területek turisztikai potenciáljának fejlesztése, kerékpárutak stb).

Interreg Central Europe Program

Az Interreg Central Europe Program az alábbi célterületeken segíti az érdekelt tagállamok együttműködéseit:

- innováció és versenyképesség;
- a széndioxid-kibocsátás csökkentése;
- a természeti és kulturális örökség védelme, fenntartható növekedés; valamint
- közlekedés.

A programban kilenc EU tagország vesz részt (Lengyelország, Németország (nem teljes területével), Ausztria, Csehország, Szlovákia, Magyarország, Szlovénia, Olaszország (nem teljes területével), Horvátország).

Turisztikai pályázatok – a DTP-hez hasonlóan – a természeti és kulturális örökség védelme témájában képzeltetők el.

Következtetések

A 2007-2013-as időszakhoz képest megváltoztak a támogatott területek, a legfőbb különbség, hogy szálláshely- és attrakciófejlesztésre nem lehet pályázni. A pályázatok néhány kivételtől eltekintve nem nagy infrastrukturális beruházások támogatását célozzák, sokkal inkább kiegészítő, más területekkel kapcsolatot teremtő, aktuális témákhoz illeszkedő fejlesztéseket favo-

rizálnak. A támogatás mértéke a legtöbb esetben kisebb, mint 100%, ezekhez természetesen önerő szükséges, ezért a fejlesztések a közép- és hosszú távú önkormányzati stratégiához, programhoz kell, hogy illeszkedjenek és nem lehetnek pontoszerű, korábbi és/vagy tervezett fejlesztésekhez nem kapcsolódó projektek.

A turizmus fejlesztésével kapcsolatos dokumentum-tervezetek⁴ szerint a 2014-2020 programozási időszakban az új stratégiai elvek alapján kijelölésre kerülnek már létező vagy potenciált hordozó turisztikai desztinációk, melyek fejlesztésével nemzetközileg még inkább vonzó és értelmezhető úti célok jönnek létre, és fejlesztésüket követően jelentős, nemzetgazdasági szinten mérhető turisztikai keresletbővülés várható.

Bár a pályázatokban nem követelmény, a fejlesztéseket megalapozó tanulmányokban, majd a megvalósítás időszakában érdemes felmérni, hogy a fejlesztés eredménye iránti kereslet növekedése milyen hatásláncokat, tovagyűrűző vagy hatástöbbszöröző folyamatokat (pl. további önkormányzati és magánfejlesztéseket) indít be a térség gazdaságában.

Sok konstrukció az együttműködést és partnerségben végrehajtott projekteket támogatja (pl. hálózatok, konzorciumi pályázat), ezért fontos a projekt társadalmi, gazdasági, megvalósíthatósági és végső kedvezményezett szempontból érintetteinek és érdekeltjeinek (ún. *projektértettek, stakeholderek*) pontos feltérképezése, közülük pedig a lehetséges együttműködő partnerek azonosítása, mind a végrehajtási, mind pedig a lezárási-eredményelemzési fázisban.

A pályázatok a teljes 2014-2020-as időszakra vonatkoznak, érdemes azonban folyamatosan tájékozódni a támogatási konstrukciók kiírásáról, a beadási határidőkről, mert ezek támogatási lehetőségeként időben eltérhetnek.

AGGOD-FEKÓ ADRIENN

IVÁNYI-WINDHOFFER CSABA

Irodalomjegyzék

European Commission Directorate-General for Enterprise and Industry (2014): Guide for EU funding of the tourism sector 2014-2020. European Commission, 2014. október, Brüsszel

A Régiók Bizottsága véleménytervezete: Európa a világ első számú turisztikai célpontja – Az európai turizmus új politikai kerete. 2011. január 13. Brüsszel, NAT-V-009

Szabó P. et al (2013): A turizmusfejlesztés területi kohézió szempontú értékelése. Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, Budapest, 2013. március 27.

Filep Bálint – Földesi Péter – Csík Árpád (2010): Competitiveness of cities, searching for a model to optimize cities. Acta Technica Jauriensis Series Logistics. Szent István Egyetem, Győr, Vol. 3. No. 2010, pp. 384-393.

Turizmus-szatellit számlák 2013. Központi Statisztikai Hivatal (KSH), Budapest, 2017. január

GINOP, TOP, VEKOP és Vidékfejlesztési Program Európai Bizottság által elfogadott dokumentumai: https://www.palyazat.gov.hu/az_europai_bizottsag_altal_elfogadott_operativ_programok_2014_20

GINOP, TOP, VEKOP és Vidékfejlesztési Program kapcsolódó felhívások: https://www.palyazat.gov.hu/palyazati_dokumentaciok1

GINOP, TOP, VEKOP Éves Fejlesztési Keretek: <https://www.palyazat.gov.hu/ves-fejlesztisi-keretek>

Határon átnyúló programok: <http://egtc.kormany.hu/europai-teruletiegyuttmukodes-2014-2020>

LIFE program: <http://ec.europa.eu/environment/life/funding/life2016/>

HORIZONT 2020: <http://nkfih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/horizont-2020/mi-horizont-2020>

COSME: <https://ec.europa.eu/easme/en/cosme>

Creative Europe Program: <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>

Nemzetközi Visegrád Alap: <http://visegradfund.org/home/>

Duna Transznacionális Program: <http://interreg-danube.eu>

Interreg Central Europe Program: <http://www.interreg-central.eu/Content.Node/apply/home.html>

Jegyzetek

1. 2011. évi CLXXXIX. törvény

2. A Régiók Bizottsága véleménytervezete: Európa a világ első számú turisztikai célpontja – Az európai turizmus új politikai kerete. Brüsszel, 2011. január 13., NAT-V-009.

3. Forrás: A turizmusfejlesztés területi kohézió szempontú értékelése. Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, Budapest, 2013. március 27.

4. a nemzeti turizmusfejlesztésről szóló törvénytervezet, a Balaton kiemelt turisztikai fejlesztési térség meghatározásáról és a térségben megvalósítandó egyes beruházásokhoz szükséges források biztosításáról szóló kormányhatározat tervezet, a Sopron-Fertő kiemelt turisztikai fejlesztési térség meghatározásáról és a térségben megvalósítandó egyes beruházásokhoz szükséges források biztosításáról szóló kormányhatározat tervezet alapján.

